

RYNEK TOWAROWY

Działalność Grupy GPW w obszarze rynku towarowego skoncentrowana jest na Towarowej Giełdzie Energii oraz należącej do niej Izbie Rozliczeniowej Giełd Towarowych.

Działalność TGE skupia się na trzech obszarach:

- ♦ prowadzenie giełdy towarowej, na której przedmiotem obrotu jest m.in.:
 - ◊ energia elektryczna
 - ◊ paliwa gazowe
 - ◊ limity wielkości zanieczyszczeń
 - ◊ prawa majątkowe wynikające ze świadectw pochodzenia energii elektrycznej, świadectw pochodzenia biogazu oraz świadectw efektywności elektrycznej;
- ♦ prowadzenie Rejestru Świadectw Pochodzenia (RŚP) dla energii z OZE, z kogeneracji, z biogazu rolniczego, a także dla świadectw efektywności energetycznej oraz prowadzenie Rejestru Gwarancji Pochodzenia;
- ♦ prowadzenie rozliczeń transakcji zawieranych na giełdzie towarowej.

Ponadto, inna spółka z Grupy GPW, WSEInfoEngine S.A. prowadzi platformę obrotu towarami w segmencie OTC i świadczy usługi na rzecz uczestników rynku energii: wytwórców energii, przedsiębiorstw obrotu energią oraz odbiorców przemysłowych.

OBSŁUGA OBROTU

RYNEK ENERGII ELEKTRYCZNEJ

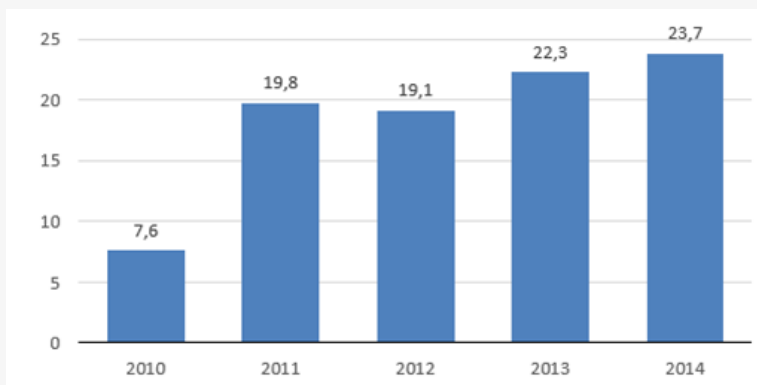
Rynek Dnia Następnego i Bieżącego

Na Rynku Dnia Następnego i Bieżącego (RDNiB) dla energii elektrycznej, prowadzonym przez TGE, dokonywany jest zakup i sprzedaż energii elektrycznej w krótkiej perspektywie czasowej (rynek spot).

Rynek Dnia Następnego (RDN) funkcjonuje od czerwca 2000 r. i jest fizycznym rynkiem spot dla energii elektrycznej. Na RDN na TGE notowane są instrumenty godzinowe dla każdej godziny doby dostawy (24 instrumenty). Dodatkowo, na rynku RDN notowane są 3 instrumenty blokowe (BASE – kontrakt z dostawą 1 MWh w każdej godzinie doby, PEAK – kontrakt z dostawą 1 MWh energii w każdej godzinie szczytu, tj. między godziną 7:00 a 22:00 oraz OFFPEAK – instrumenty z dostawą 1 MWh energii w godzinach 0:00-7:00 i 22:00-24:00). Obrót na RDN prowadzony jest na dwa dni przed oraz w dniu poprzedzającym dzień dostawy energii elektrycznej. Obrót na RDB prowadzony jest w dniu poprzedzającym dzień dostawy oraz w dniu dostawy.

W 2014 r. wolumen obrotu energią elektryczną na rynkach dnia bieżącego i następnego (RDNiB) wyniósł 23,7 TWh. Wzrost, względem roku 2013 (z 22,3 TWh), spowodowany był przede wszystkim wzrostem zużycia energii w Polsce w 2014 r., wzrostem zmienności cen na Rynku Bilansującym prowadzonym przez PSE, a także wprowadzeniem zmiany w harmonogramie sesji na RDN, która polegała na zredukowaniu fixingów krajowych z dwóch do jednego.

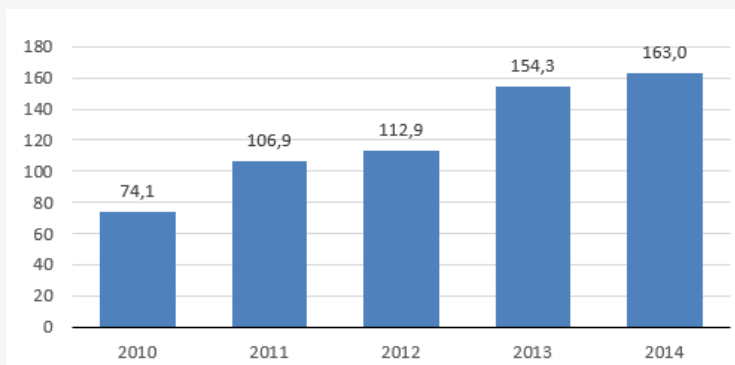
Wolumen obrotu energią elektryczną na rynkach dnia następnego i bieżącego (RDNiB; TWh)

Rynek Terminowy Towarowy (RTT) w zakresie instrumentów terminowych na energię elektryczną funkcjonuje w ramach TGE od listopada 2008 r. i umożliwia zawieranie transakcji standardowymi produktami terminowymi na dostawę jednakowej ilości energii elektrycznej w każdej godzinie wykonania kontraktu. Kontrakty mogą być realizowane w okresie tygodniowym, miesięcznym, kwartalnym i rocznym. Na RTT notowane są kontrakty typu: BASE z całodobowym okresem wykonania, PEAK5 z dostawą w godzinach od 7:00 do 22:00 w dni robocze oraz OFFPEAK z dostawą w godzinach od 0:00 do 7:00 i od 22:00 do 24:00 w dni robocze oraz od 0:00 do 24:00 w dni wolne od pracy.

Wolumen obrotu energią elektryczną na rynku terminowym towarowym w 2014 r. wyniósł 163,0 TWh. Wzrost wolumenu względem 2013 r. był wypadkową wzrostu zużycia energii elektrycznej w Polsce w 2014 r., wzrostu zmienności cen na Rynku Dnia Następnego prowadzonego przez TGE, a także zwiększenia płynności na rynku, będącego skutkiem podpisania przez TGE umów z kolejnymi podmiotami na pełnienie funkcji animatora rynku.

Wolumen obrotu energią elektryczną na rynku terminowym towarowym (RTT; TWh)

RYNEK GAZU

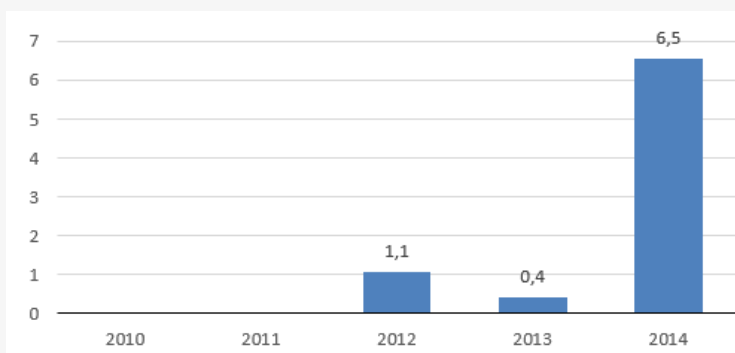
Rynek Dnia Następnego i Bieżącego gazu

31 grudnia 2012 r. TGE uruchomiła rynek spot dla gazu ziemnego i rozpoczęła notowania na Rynku Dnia Następnego gazu (RDNg). W ramach RDNg notowane są kontrakty typu: BASE z dostawą w dniu następnym przez 24 godziny o jednakowej ilości dostawy gazu w każdej godzinie doby gazowej, oraz WEEKEND z dostawą przez dwa dni (sobota i niedziela) o jednakowej ilości dostawy gazu w każdej godzinie doby gazowej (od 47 do 49 godzin).

30 lipca 2014 r. TGE uruchomiła Rynek Dnia Bieżącego gazu. W ramach RDBg notowane są instrumenty godzinowe z dostawą w dniu notowania.

W 2014 r. wzrosła liczba podmiotów dopuszczonych do działania na RDNiBg oraz wprowadzono do obrotu instrumenty z dostawą w weekend. Ponadto, pozytywny wpływ na rozmiar wolumenów miała zmiana harmonogramu sesji na RDNg, polegająca na wprowadzeniu fixingu na otwarciu sesji i wydłużeniu notowań o 30 minut.

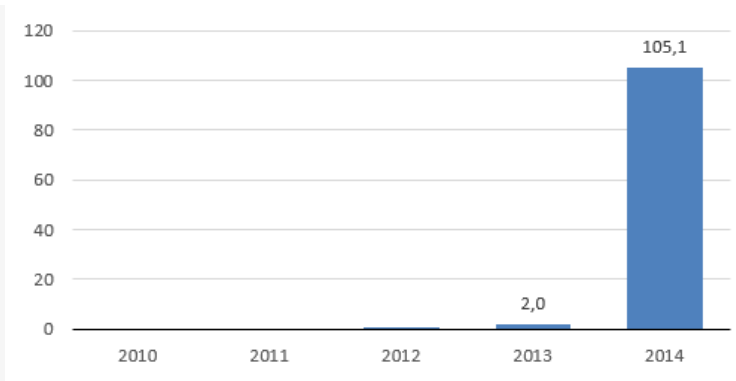
Wolumen obrotu gazem ziemnym na rynku dnia następnego (RDNg; TWh)

Rynek Terminowy Towarowy dla gazu ziemnego

Od 20 grudnia 2012 r. TGE, w ramach funkcjonującego Rynku Terminowego Towarowego, prowadzi obrót kontraktami terminowymi typu forward z fizyczną dostawą gazu ziemnego. Daje on możliwość zawierania transakcji standardowymi produktami terminowymi na dostawę gazu ziemnego w stałej ilości w godzinach realizacji na okresy tygodniowe, miesięczne, kwartalne, sezonowe i roczne. W obrocie znajdują się kontrakty typu BASE z dostawą gazu przez 24 godziny doby gazowej.

Wolumen obrotu gazem ziemnym na rynku terminowym towarowym (RTTg; TWh)

Rynek Praw Majątkowych

Na TGE funkcjonuje Rynek Praw Majątkowych (RPM) do świadectw pochodzenia dla energii elektrycznej wyprodukowanej:

- w odnawialnych źródłach energii (PMOZE i PMOZE_A, tzw. zielone certyfikaty),
- w wysokosprawnej kogeneracji (PMGM – tzw. żółte, P MEC – tzw. czerwone i PMMET – tzw. fioletowe certyfikaty).

Ponadto, na RPM notowane są:

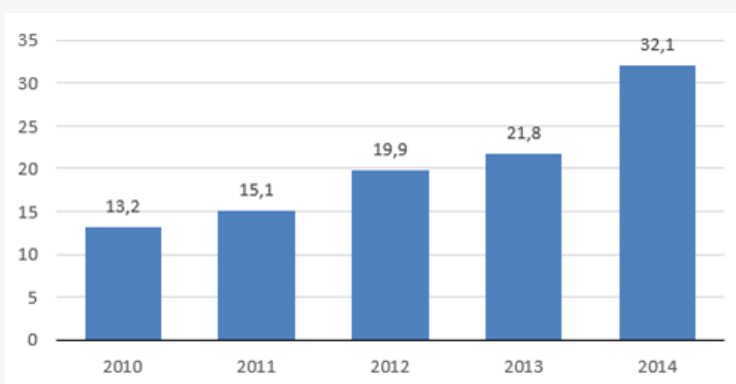
- prawa majątkowe wynikające ze świadectw pochodzenia biogazu (PMBG, tzw. brązowe certyfikaty),
- prawa majątkowe wynikające ze świadectw efektywności energetycznej (PMEF, tzw. białe certyfikaty).

RPM jest podstawą stworzonego w Polsce systemu wsparcia producentów energii z odnawialnych źródeł energii. Pozwala wytwórcom energii elektrycznej z OZE, kogeneracji, biogazu oraz podmiotom, które uzyskały świadectwa efektywności energetycznej, sprzedać swoje prawa majątkowe, a przedsiębiorcom energetycznym zobowiązanym do uiszczenia tzw. opłaty zastępczej lub do umorzenia świadectw pochodzenia, na które opiewają te prawa, wywiązać się z nałożonego na nich obowiązku.

Wolumen obrotu na Rynku Praw Majątkowych jest pochodną liczby certyfikatów wystawionych w Rejestrze Świadectw Pochodzenia: zwiększenie produkcji energii generuje obowiązek wystawienia większej ilości świadectw pochodzenia, a to z kolei generuje wzrost wolumenu świadectw pochodzenia (certyfikatów) dostępnych na rynku.

W 2014 r. wolumen obrotu prawami majątkowymi wynikającymi ze świadectw pochodzenia energii elektrycznej wyprodukowanej w OZE wyniósł 32,1 TWh i był, w porównaniu z rokiem 2013, o 47% wyższy, co było efektem wzrostu produkcji energii z odnawialnych źródeł.

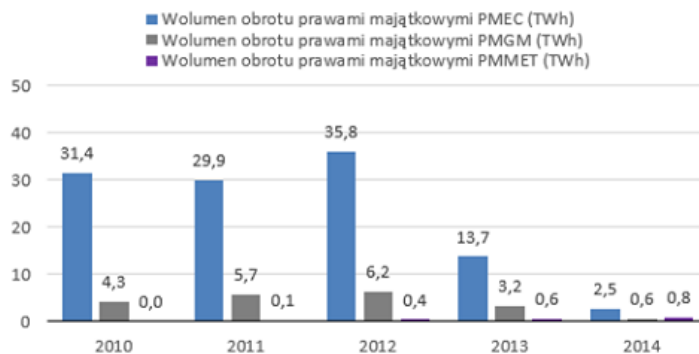
Wolumen obrotu prawami majątkowymi do OZE (TWh)

Wolumen obrotu świadectwami pochodzenia energii wytworzonej w tzw. kogeneracji ^[1], tj. świadectwami czerwonymi i żółtymi wyniósł w 2014 r. odpowiednio: 2,5 TWh (spadek o 82% względem 2013 r.) oraz 0,6 TWh (spadek o 81%). Na tak znaczące ograniczenie obrotów wpływ miały przede wszystkim zmiany w otoczeniu prawnym sektora energetycznego.

Z końcem marca 2013 r. wygaś ustalony system wsparcia dla producentów energii w wysokosprawnej kogeneracji (instrumenty P MEC i PMGM). Znakomita większość transakcji zrealizowanych w 2013 roku to transakcje z pierwszego kwartału tego roku, kiedy to realizowano obowiązek za 2012 rok – ostatni pełny rok ustawowego obowiązku. Obowiązek umarzania świadectw pochodzenia energii wyprodukowanej w wysokosprawnej kogeneracji został przywrócony w 2014 roku, a pierwsze transakcje we wznowionym systemie zostały zawarte pod koniec lipca 2014 r.

[1] Kogeneracja - proces technologiczny jednoczesnego wytwarzania energii elektrycznej i użytkowego ciepła w elektrociepłowni; ze względu na mniejsze zużycie paliwa, zastosowanie kogeneracji daje duże oszczędności ekonomiczne i jest korzystne pod względem ekologicznym – w porównaniu z odrębnym wytwarzaniem ciepła w klasycznej ciepłowni i energii elektrycznej w elektrowni kondensacyjnej

Fioletowe świadectwa pochodzenia energii (PMMET) dotyczą energii wyprodukowanej w jednostkach opalanych metanem uwalnianym i ujmowanym przy dołowych robotach górniczych w czynnych, likwidowanych lub zlikwidowanych kopalniach węgla kamiennego lub gazem uzyskiwanym z przetwarzania biomasy. Jest to najmniejsza gałąź kogeneracyjna, która z roku na rok systematycznie rośnie (wzrost rok do roku o 33% z 0,6 TWh do 0,8 TWh).

W 2014 r. zawarto pierwszą transakcję na świadectwach efektywności energetycznej (PMEF).

REJESTR ŚWIADECTW POCHODZENIA

Rejestr Świadectw Pochodzenia (RŚP) jest systemem rejestracji oraz ewidencji świadectw pochodzenia, stanowiących potwierdzenie wytworzenia energii elektrycznej w wysokosprawnej kogeneracji, w odnawialnych źródłach energii (OZE), stanowiących potwierdzenie wytworzenia biogazu rolniczego i wprowadzenia go do sieci dystrybucyjnej gazowej oraz świadectw efektywności energetycznej stanowiących potwierdzenie, że realizacja przedsięwzięcia służyła poprawie efektywności energetycznej, a także ewidencji praw majątkowych wynikających z wyżej wymienionych świadectw. Potwierdzeniem wytworzenia energii elektrycznej w wysokosprawnej kogeneracji lub odnawialnych źródłach energii, lub wytworzenia biogazu rolniczego i wprowadzenia go do gazowej sieci dystrybucyjnej, jest odpowiednie świadectwo pochodzenia tej energii. Potwierdzeniem realizacji przedsięwzięcia służącego poprawie efektywności energetycznej jest świadectwo efektywności energetycznej, wydane przez Prezesa URE.

Do głównych zadań RŚP należy:

- identyfikacja podmiotów, którym przysługują prawa majątkowe do świadectw pochodzenia,
- identyfikacja przysługujących praw majątkowych wynikających ze świadectw pochodzenia oraz odpowiadającej tym prawom ilości energii elektrycznej,
- rejestracja świadectw pochodzenia oraz wynikających z nich praw majątkowych,
- ewidencjonowanie transakcji zawieranych w obrocie prawami majątkowymi oraz stanu posiadania praw majątkowych wynikających ze świadectw pochodzenia,
- wystawianie dokumentów potwierdzających stan posiadania praw majątkowych w rejestrze, które następnie wykorzystywane są przez URE w procesie umarzania świadectw pochodzenia.

Wystawienia i umorzenia (RŚP)

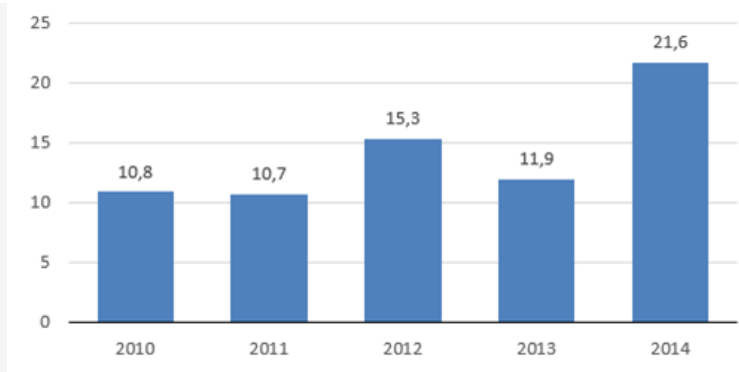
W 2014 r. członkowie RŚP otrzymali na swoje konta ewidencyjne 42,3 mld wszystkich typów praw majątkowych do świadectw pochodzenia (1 Prawo Majątkowe odpowiada 1kWh energii elektrycznej, wynikającej ze świadectw pochodzenia), w 2013 r. 29,4 mld. W 2014 r. podmioty zobowiązane do wywiązania się z obowiązku umorzenia świadectw pochodzenia, umorzyły 20,6 mld odpowiadającym tym świadectwom praw majątkowych, a w 2013 r. 36,2 mld.

W 2014 r. odnotowano bardzo wyraźny wzrost liczby wystawionych i umorzonych świadectw pochodzenia dla energii wyprodukowanej w odnawialnych źródłach energii (wzrost wystawień o 82% rdr, z 11,9 TWh w 2013 r. do 21,6 TWh w 2014 r. oraz wzrost umorzeń o 127% z 8,8 TWh do 20,8 TWh). Na dynamikę tę wpływ miał m.in. niekorzystny dla branży odnawialnych źródeł energii projekt ustawy o OZE, który zakłada, że niektórzy producenci energii pozbawieni zostaną dotychczasowego systemu wsparcia. By pozostać w starym, opartym o system świadectw pochodzenia systemie, inwestorzy przed końcem 2015 r. zobowiązani są zakończyć swoje inwestycje, co z kolei generuje ponadnormatywną liczbę zielonych świadectw wystawionych w Rejestrze Świadectw Pochodzenia.

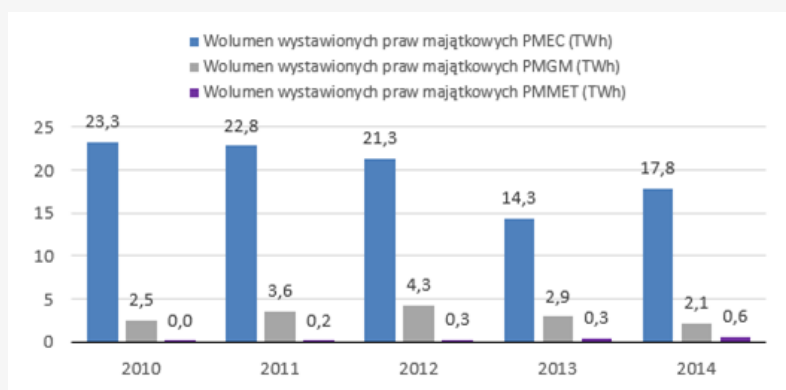
Ponadto, proces realizacji umorzeń za dany rok kalendarzowy kończy się w pierwszym kwartale kolejnego roku. W praktyce, blisko połowa umorzeń jest wczytywana do systemu jeszcze w roku obowiązku, zaś reszta w pierwszym kwartale roku kolejnego. Umorzenia za 2013 r. były odstępstwem od tej reguły –

w 2013 r. wczytano zaledwie 13% ogółu umorzeń za ten rok, a pozostałą część w 2014 r. Spowodowało to spadek wolumenu umorzeń w 2013 r. oraz jego znaczny (o 127%) wzrost w 2014 r.

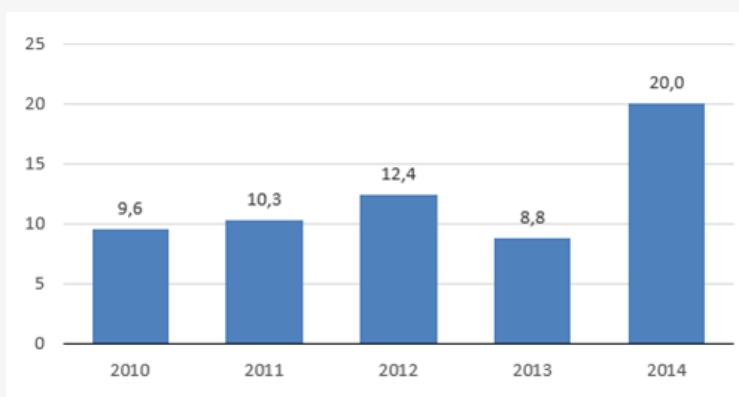
Wolumen wystawionych praw majątkowych do OZE (TWh)

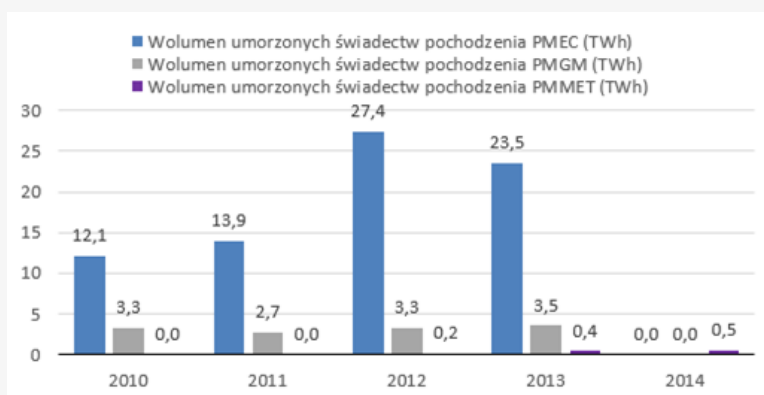
Wolumen wystawionych praw majątkowych kogeneracyjnych (TWh)

Wolumen umorzeń świadectw pochodzenia do OZE (TWh)

Wolumen umorzeń świadectw pochodzenia kogeneracyjnych (TWh)

Polsce poprzez nowelizację Ustawy Prawo Energetyczne z dnia 26 lipca 2013 r., zwanej małym trójpakiem energetycznym, która weszła w życie z dniem 11 września 2013 r. Nałożyła ona na TGE obowiązek prowadzenia Rejestru Gwarancji Pochodzenia i organizacji obrotu gwarancjami pochodzenia.

We wrześniu 2014 r. TGE uruchomiła Rejestr Gwarancji Pochodzenia (RGP), umożliwiający ewidencjonowanie energii ze źródeł odnawialnych oraz pozagiełdowy obrót korzyściami ekologicznymi, wynikającymi z jej produkcji. W przeciwieństwie do świadectw pochodzenia, gwarancje nie wiążą się z prawami majątkowymi ani z systemem wsparcia dla OZE – pełnią jedynie funkcję informacyjną. Nie istnieje również obowiązek zakupu gwarancji, ale mogą być one uzyskiwane przez podmioty, pragnące udowodnić, że dana ilość zużytej przez nie energii została wytworzona w źródłach odnawialnych.

Plany rozwoju RGP obejmują zarówno ciągłe udoskonalanie systemu ze strony informatycznej, jak i dążenie do umożliwienia przesyłania polskich gwarancji pochodzenia za granicę, poprzez tzw. AIB Hub – aplikację, umożliwiającą komunikację pomiędzy poszczególnymi rejestrami krajowymi.

Od listopada 2014 r. TGE umożliwia obrót gwarancjami pochodzenia energii – nowymi instrumentami wsparcia odnawialnych źródeł energii, mającymi na celu ujawnienie odbiorcy końcowemu, że określona w tym dokumencie ilość energii elektrycznej wprowadzonej do sieci dystrybucyjnej lub do sieci przesyłowej, została wytworzona w odnawialnym źródle energii.

Zgodnie z przepisami, URE wystawia gwarancje pochodzenia, które następnie wczytywane są do systemu informatycznego Rejestru Gwarancji Pochodzenia prowadzonego przez TGE. Użytkownicy systemu mogą następnie handlować gwarancjami pochodzenia lub przekazywać je odbiorcom końcowym jako dowody zakupu energii ze źródeł odnawialnych. Istnieje również możliwość zwrócenia się do TGE z prośbą o dokument potwierdzający odbiorcy końcowemu, że określona w tym dokumencie ilość energii elektrycznej wprowadzonej do sieci dystrybucyjnej lub do sieci przesyłowej, została wytworzona w odnawialnym źródle energii.

W wielu krajach Unii Europejskiej coraz większą uwagę zwraca się na pochodzenie energii – na bazie gwarancji powstają certyfikaty, zawierające szczegółowe dane na temat źródeł, z których pochodzi energia, zaś spółki traktują wykupywanie takich certyfikatów lub samych gwarancji jako element strategii wizerunkowej. Płynności instrumentowi dodaje fakt, że większość krajowych rejestrów gwarancji pochodzenia połączona jest przez AIB Hub, co umożliwia swobodny międzynarodowy przepływ gwarancji.

Ze względu na obecny stan Ustawy Prawo Energetyczne oraz brzmienie zapisów dotyczących gwarancji pochodzenia w projekcie Ustawy o Odnawialnych Źródłach Energii, polskie gwarancje nie spełniają formalnych i prawnych wymogów uczestniczenia w rynku europejskim. Do czasu wprowadzenia zmian w przepisach nie oczekuje się dużego obrotu na tym rynku, tym bardziej że spółki polskie w o wiele mniejszym niż ich zachodni odpowiednicy stopniu zainteresowane są nabywaniem energii ze źródeł odnawialnych.

ROZLICZANIE TRANSAKCJI

Rozliczenia transakcji zawartych przez Członków TGE na poszczególnych rynkach prowadzi Izba Rozliczeniowa Giełd Towarowych (IRGIT), spółka zależna TGE.

W 2014 r. IRGIT kontynuowała, rozpoczętą w 2010 r. działalność operacyjną, pełniąc funkcję giełdowej izby rozrachunkowej (GIR), działając w oparciu o zapisy Ustawy o obrocie instrumentami finansowymi oraz Ustawy o giełdach towarowych. Od 2010 r. IRGIT dysponuje zgodą Komisji Nadzoru Finansowego na prowadzenie rozliczeń i rozrachunku transakcji zawieranych na rynku regulowanym giełdowym i pozagiełdowym, których przedmiotem są instrumenty finansowe.

Obecnie IRGIT rozlicza cały wolumen energii elektrycznej i gazu sprzedawany w Polsce na rynku giełdowym. Łączny wolumen rozliczonych transakcji z rynku energii elektrycznej w 2014 roku wyniósł 186,801 TWh, natomiast łączny wolumen rozliczonych transakcji z rynków, gdzie przedmiotem obrotu jest gaz – 111 649 TWh.

Konsensus rynkowy wskazuje na stały wzrost konsumpcji energii elektrycznej w Polsce oraz rosnące zainteresowanie obrotem giełdowym. Giełdowy rynek gazu jest w fazie rozwoju, a zwiększająca się liczba uczestników oraz nowe instrumenty oferowane przez TGE prognozują stały wzrost wolumenów rozliczanych przez IRGIT. Istotny wpływ na wielkość obrotu ma ponadto ustawowy obowiązek handlu energią elektryczną i gazem na rynku giełdowym. IRGIT, poprzez rozwój systemu zarządzania ryzykiem, zapewnia konkurencyjną ofertę rozliczeniową, kładąc nacisk na obniżanie kosztów uczestnictwa w rynku przy zachowaniu wysokiego poziomu bezpieczeństwa.

W sytuacji uruchomienia przez TGE rynku finansowego, IRGIT będzie mogła zaoferować obsługę kontraktów terminowych typu futures. Połączenie obsługi rynku towarowego i finansowego w jednym podmiocie da IRGIT znaczną przewagę nad innymi izbami w regionie.

ROSNAĆA LICZBA CZŁONKÓW TGE

Systematycznie rośnie liczba członków TGE, co pozytywnie wpływa na rozwój poszczególnych rynków prowadzonych przez TGE oraz wzrost wolumenów. W 2014 r. TGE podpisało umowy z 11 nowymi spółkami, a kolejnych 7 członków poszerzyło zakres swojej działalności na inne rynki. W tym czasie 5 spółek zostało po raz pierwszy dopuszczonych do działania na giełdzie, a 13 członków dopuszczonych do wybranych rynków. W 2014 r. 7 podmiotów zrezygnowało z członkostwa w TGE. Liczbę członków TGE w poszczególnych latach 2010 - 2014 przedstawia poniższy wykres.

Liczba członków TGE

